

Forfatter: Falster, Christian

Titel: Udrag fra Lærdoms Lystgaard eller Adskillige Discurser

Citation: Falster, Christian: "Lærdoms Lystgaard eller Adskillige Discurser", i Falster, Christian: *Lærdoms Lystgaard eller Adskillige Discurser*, udg. af JØRGEN OLRIK , 1919-20, s. XX. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-falster01-shoot-idm140591136122608.pdf> (tilgået 19. april 2024)

Anvendt udgave: Lærdoms Lystgaard eller Adskillige Discurser

For en mand af Falsters støbning måtte en åndsretning som pietismen være en sand vederstyggelighed. Som den intelligensens mand han er, står F. det pietistiske trosrøre ligeså fjært som Holberg, måske med en lidt anden og mere konservativ motivering; men medens H. for det meste går afvejen for pietismen, da den efter Christian 6.s tronbestigelse har fået magten i landet, stiller F. sig skarpt imod den med en forbavsende djærvhed, der ikke synes helt at stemme med hans valgsprog *Candide sed caute* (oprigtig men forsigtig), og som er nok til at forklare hans påfølgende tavshed under resten af Christian 6.s regering. Allerede i skriftets første del (1729) stikler han så småt til pietisterne i sine satiriske bemærkninger om almuesmænds XXI overgramsning af de hellige skrifter, der kan få så farlige følger (I,33). Men først i tredje del (1732) tager han for alvor bladet fra munden og åbner de voldsomste angreb på dens rigorisme og dømmesyge. Pietismens strænghed overfor uskyldig morskab fordømmes stærkt; ganske vist kendte også hedenskabet til slig asketisk moral, men F. finder det ganske forkasteligt at sky ærbare og honnorte fornøjelser (III, 15). En af discurserne (III,29) er ligefrem en krigserklæring til pietisterne; F. satiriserer her meget skarpt over præsters dømmesyge, idet han tager sit udgangspunkt i et konkret tilfælde: at en præst nylig havde fordømt en nys afdød drikfældig kone til Helvede. Hverken hedninger eller muhamedanere har kendt en sådan selvretfærdighed. F. går her endog så vidt, at han betvivler helvedStraffenes evighed og snarest holder for, at de ondes sjæle tilintetgøres på dommens dag. Krigserklæringen modtages i et hovmodigt svarbrev fra vedkommende præst. I en følgende discurs (III,31) gennemfører han en sammenligning mellem pietisterne og de kyniske filosoffer i oldtiden; begge parter er lige fjendtlige mod boglige kunster, musik og anden åndelig kultur; de bærer foragt til skue for rigdom og adelskab, men stræber hemmelig derefter (fromme ågerkarle!) og kappes i utidig hellighed. Pietisternes litterære hovedvåben, den såkaldte Berlenburgske bibel, angribes skarpt; alle sekter beråber sig på bibelen, men de bedste bibler er de uden kommentarer. Frederik 4.s ønske om ikke efter sin død at blive udstillet på castrum doloris lovprises, og den afdøde konge mindes med så overstrømmende lovord, at de sikkert lige så lidt som de skarpe angreb på pietismen har været velsete ved Christian 6.s XXI hor og hos dets indflydelsesrige pietister (III,14). - Løvrigt er F, ikke bange for også at satirisere over de ikke-pietistiske gejstlige; da man bebrejder F. hans afslag af tilbudet om rektoratet i Roskilde og fremhæver, at selv bisperne stræbte efter bedre embeder, svarer han med en henvisning til oldkirkens lære og ånd og snærter således visse danske biskoppers forhøvelse på at forflyttes til mere indbringende kald (I,50).